

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1918 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om lantmannaskolors förseende med jordbruk. (2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 32, hava herrar *Mossberg* och *Osberg* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast låta utreda, på vad sätt lantmannaskolor lämpligen kunde förseas med jordbruk, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Då den lägre lantbruksundervisningen omorganiserades i enlighet med den år 1908 tillsatta kommitténs förslag, bestämdes i det då fastställda reglementet ett minimiantal av 15 elever för lantmannaskola, som skulle erhålla statsunderstöd. Såsom av kungl. lantbruksstyrelsens senaste berättelse framgår, komma dock allt framgent ett stort antal av rikets lantmannaskolor icke upp till denna mycket blygsamma siffra för sitt elevantal.

Detta förhållande vittnar om, att lantmannaskolorna icke lyckats tillvinna sig det förtroende hos landets jordbrukare, som är nödvändigt för att dessa allmänt skola anlita dem för den uppväxande ungdomens utbildning.

Det är av yttersta vikt, att våra lantmannaskolor komma att arbeta under sådana förhållanden, att de lyckas tillvinna sig detta förtroende, dels därför att de på dem nedlagda årliga kostnaderna av allmänna medel må lämna bättre resultat, dels, och framför allt, därför att vår lantmannagörelse må allmänt få en utbildning som sätter den i stånd att fullständigare utnyttja de möjligheter, jordbruket under olika förhållanden kan erbjuda.

Att lantmannaskolornas såväl ledare som lärare nedlagga ett mycket gott arbete på undervisningens bedrivande torde vara ställt utom tvivel, men de resurser, varmed de ha att arbeta, äro dock mestadels för små.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 10 saml. 17 häft. (Nr 32.) 1

Särskilt är det i ett avseende en väsentlig brist föreligger, nämligen i de möjligheter, som stå läraren till buds att komma i tillräcklig kontakt med lantbrukets praktik. Då han icke har något tillfälle att praktiskt deltaga i sitt yrke, så blir hans undervisning lätt alltför teoretisk, och efter längre eller kortare tid har utvecklingen inom yrket gått honom förbi, detta även om han gör än så stora ansträngningar att med tillhjälp av litteraturen följa densamma.

Man torde utan att allt för mycket misstaga sig kunna påstå, att en av orsakerna till att de danska lantmannaskolorna vunnit så stor tillslutning är den, att *de äro försedda med goda lantbruk* och just därigenom intaga en ledande ställning för lantbruket inom sin ort.

Detta förhållande har också länge och av många varit känt, och i den ovannämnda kommitténs förslag ingick bland annat, att lantmannaskolorna skulle förses med lantbruk genom att förläggas till kronoegendomar, ett förslag som icke blev genomfört.

Vid anskaffandet av jord till lantmannaskolor får dock icke den synpunkten, som talar för kronoegendomar, vara den avgörande, ty man måste i första hand se till, att skolorna förläggas till platser i närheten av kommunikationsleder. Då kunna de bäst tjäna till såväl skolans som allmänhetens bästa.

Man bör kunna ordna det så, att egendomen fritt upplåtes åt vederbörande föreståndare eller lärare.

Genom ett dylikt arrangemang bör man ha rätt att hoppas, att dessa energiska lärare, vilka äro varmt intresserade av sitt kall, komme att upparbeta jordbruken till mönstergårdar, där den vakne eleven kunde få inhämta, utom den teoretiska, även en mycket värdefull praktisk undervisning och således mer än fördubbla värdet av våra lantmannaskolors verksamhet.

Det är även tänkbart, att denna bättre möjlighet, som skolorna genom ett dylikt förfarande finge i sin hand, snart nog skulle mer än fördubbla elevantalet, (se ex. från Danmark). Utom denna givna fördel kunde dessa mönstergårdar bliva den stora jordbrukande allmänheten till en sporre och ett föredöme. Där kunde man få råd och lärdomar som icke på annat sätt stå den till buds.

Det är numera mycket vanligt, att vid folkhög- och lantmannaskolorna förlägga elevbostäder, där eleverna också kunna få intaga sina måltider. Således, jordbruk vid dessa skolor skulle i väsentlig mån underlätta provianteringen för denna mathållning och bleve även från den synpunkten ett led i utvecklingen av skolorna.

Utom dessa synpunkter skulle det även åt vederbörande lärare giva ett välbehövt och gott ekonomiskt stöd.

Då det under dessa kristider på ett mycket eftertryckligt sätt blivit klart för hela svenska folket, huru oerhört angeläget det vore att kunna utöka vår livsmedelsproduktion, så att den räckte för landets eget behov, så låter det tänka sig den möjligheten, att staten mera än hittills trädde hjälpsamt emellan och på ett eller annat sätt tillhandahöll mark för de lantmannaskolor, vilka framställde begäran därom, och där det samtidigt styrktes att ett dylikt behov förelåge.

För det av oss åsyftade målet finns det åtminstone tvenne vägar att gå, den ena, den snabbaste, vore, att staten i de fall, där inga lämpligt belägna kronoegendomar funnes, genom köp upplåte lämpligt belägen mark, och den andra vore, att staten tillhandaginge med billiga stående lån för det påtalade ändamålet.

De penningar, som på detta sätt ställdes till livsmedelsproduktionens tjänst, vore enligt vår åsikt icke bortkastade, utan det bleve indirekt en mycket räntebärande kapitalplacering.

Under den fulla förvisningen, att kristidens svårigheter gjort det uppenbart för alla, hur ovanligt viktigt det vore, om livsmedelsproduktionen kunde utökas, så att vår svenska jord kunde avtvingas skördar, vilka kunde fylla det egna behovet våga vi hemställa — — —

Motionärerna förmena, att på grund av vissa omständigheter de med statsmedel understödda lantmannaskolorna ej fylla berättigade krav i fråga om tidsenlig och rationell undervisning, och syntes särskilt i ett avseende en väsentlig brist föreligga, nämligen i de möjligheter, som stode läraren till buds att komma i tillräcklig kontakt med lantbrukets praktik.

Utskottet.

I 9 § i reglementet för här ifrågasvarande skolor den 10 juni 1912 föreskrives, att skolan skall hava tillgång till ett välskött lantbruk av sådan beskaffenhet, att det kan såsom undervisningsmaterieell vara eleverna till verkligt gagn vid deras utbildning och att, därest sådant lantbruk icke innehaves av skolan, överenskommelse bör träffas med innehavare av i skolans närhet befintligt välskött lantbruk om rätt för skolans lärare att å detta verkställa demonstrationer för eleverna, varjämte tillfälle även borde beredas eleverna att under lärares ledning genom upprepade besök vid andra framstående lantbruk i orten taga kännedom om lantbrukets förhållanden därstädes m. m.

Enligt dessa bestämmelser hava skolorna således för tillgodosende av

behovet av tillgång till jordbruk att välja mellan nämnda två vägar. Åt vilken av dem företräde skall lämnas, hava, enligt vad två av landets tre inspektörer över den lägre lantbruksundervisningen uppgivit, meningarna varit delade, beroende på omständigheterna i varje särskilt fall. Så hade man på några håll förskaffat eget lantbruk, på andra åter ansett lämpligare att för ändamålet använda i skolans närhet belägen, enskild person tillhörig välskött egendom, och hade det även visat sig fördelaktigt, när föreståndaren eller någon annan av lärarna varit ägare till jordbruket vid skolan. Resultaten av de vidtagna åtgärderna härutinnan hade, enligt inspektörernas förmenande, i allmänhet visat sig tillfredsställande och syntes dem därför någon anledning att, på sätt ifrågasatts, tillskapa vissa bestämda former för fyllande av skolornas behov av jordbruk ej förefinnas. Tvärtom borde skolorna, såsom hittills, själva få avgöra vad som för dem i nämnda hänseende vore lämpligast.

På grund av vad sålunda anförts, vill det synas utskottet, som om några tillräckligt vägande skäl för vidtagande av åtgärder i den av motionärerna angivna riktning ej skulle förefinnas.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1918.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Holmquist, Hellström, greve Wachtmeister, Johansson, Sävström, Barthelson, Magnusson, Norin, Larsson, Ericsson i Arboga och Anderson i Knapasjö.
